

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

2 Vtrum consuetudo uim legis obtinere valeat an non

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

ca referunt. Neque iustus præcipere permittitur, ut cum primum quisque cõcius sibi fuerit mortalis culpa, ad aures sacerdotis confessus ad volet, quia lex esset intolerabilis.

Ad primū arg. Respondere autem restat ad utranque argumentorum seriem. Ad primum ergo prioris ordinis respondetur quod lex naturalis, quæ participium quoddam æternæ legis est, immobilis perseverat, quia derivatur ab illa per divinam rationem, illam instituentem quæ quidem divina ratio etiam est immobilis. Leo autem humana derivatur a naturali, per rationem humanam trahentem genus ad speciem. Et quia ratio humana nam omnia futura fasus prospicit, ex hac parte fit lex ipsa mutabilis. Accedit præterea, quod lex naturalis

Ad 2.

continet principia vniuersalia, quæ abstrahunt a singularibus, leges autem humanæ fundamentis niuntur particularibus, quæ in actionibus contingentibus & caducis sita sunt. Et per hoc respondetur ad secundum quod mensura debet esse im-

Ad 3.

mutabilis quatenus fert natura materix, mensura autem mutabilium rerum solidiorem non suffert perpetuitatem. Ad tertium eodem fere modo respondetur, quod rectitudo in quantitatibus corporeis non dicitur respectiue in ordine ad aliam, sed est in se absolute recta, quia eius extrema non exeunt a medio, rectitudo autem humana legis non est absoluta, sed sumitur in ordine ad commune bonum, cui non semper res eandem habet proportionem.

Ad posteriori arg.

Quocirca illis mutatis mutatur rectitudo & iustitia legis. Auctoritas autem iuris 12. dist. solum admonet in fauorem secundæ conclusionis, ridiculum esse citra causam vigentissimam patrum sanctiones infringere, secus dum causa adest legitima. Nilominus & reliqua in contrarium argumenta temperanda sunt & eneruanda, quatenus cum secundæ conclusione pugnant. Ad primum ideo consideratissime respondet S. Thom. aliud esse artium ingenium, aliud vero legum. Artes enim ex sola ratione vigorem habent & efficaciam, & ideo quotiesque melius quidpiam intellectui occurrerit, mutari debent, nam nullum est periculum, quin mutantur in melius, eo quod totum negotium in intellectu continentur. Leges autem vim maximam obtinent ex consuetudine, ut Phi-

Ad arg. posterioris ordinis. S. Tho.

los. 2. Pol. ait, adeo ut diuturna consuetudo (ut ff. de legibus. Vlpianus ait) pro iure sit habenda. Ob idque non tantum perpendendum est in mutatione legis illud bonum, quod noua adfert, verum & detrimtum quod vetus consuetudo patitur. Reliqua vero duo cum Augustini sententia id tantum comprobant, quod leges mutare liceat, non id tamen quod quacunque de causa, etiam si aliquo pacto congruentius quidpiam suadeat.

los. 2. Pol. ait, adeo ut diuturna consuetudo (ut ff. de legibus. Vlpianus ait) pro iure sit habenda. Ob idque non tantum perpendendum est in mutatione legis illud bonum, quod noua adfert, verum & detrimtum quod vetus consuetudo patitur. Reliqua vero duo cum Augustini sententia id tantum comprobant, quod leges mutare liceat, non id tamen quod quacunque de causa, etiam si aliquo pacto congruentius quidpiam suadeat.

ARTICVLVS II.

Utrum consuetudo vim legis obtinere valeat.

NON est impertinens sermo ni de mutatione legum articulum intexere de consuetudine, per quæ & mutari solent. Queritur ergo utrum consuetudo vim queat obtinere legis? Existunt enim a parte negatiua argumenta. Primum, Lex humana ab æterna per naturalem derivatur, contra illas autem nulla præualere potest consuetudo, ergo neque vlla valet humanas mutare. Secundo, egregie argui. D. Tho. Ex multiplicatis malis nullum constari potest bonum, imo malum, quo multiplicatis, eo peius, qui autem primo contra legem agere incipit, malefacit, ergo similibus accretis actibus nihil boni confici potest, lex autem cum regula sit nostrarum actionum, egregium bonum est, nulla ergo consuetudo migrare in legis naturam potest. Tertio, Leges condere munus est solius publicæ potestatis, consuetudo autem priuatis ciuium actibus inuascit, nulla ergo consuetudo auctoritatem legis abrogare potest. In contrarium autem est Aug. in epist. ad Gafulanum, vbi ait. Mos populi Dei & instituta maiorum pro lege sunt tenenda, & sicut præuaricatores legum diuinarum, ita & contemptores consuetudinem ecclesiasticam coercendi sunt.

Arg. 1. a pte negatiua.

Arg. 2. D. Tho.

Arg. 3.

August.

Satis fit quoniam in conclusionem tria membra. Prob.

vim

vim obineat nouæ. Probatur: Ratio voluntatisq; legislatoris promulgata non solum interpretis legis est, verum & veteris abrogatio, & nouæ constitutio, cuiusmodi aut rationis voluntatisq; promulgatio, non solum verbo, verum & factis fieri consuevit, nam quod quis opere foris præstat, inus mente probare censetur, quando autem princeps quos subditos cohibere potest, identidem longoq; temporis intervallo operari sinit, permissu illo rationem suâ & voluntatem aperit, ergo sicuti verbali promulgatione edictum ponit, sic & cuiusmodi præmissione ciuium consuetudinem pro lege ducit, quæ subinde aut vetustæ interpretis sit, vel certe abolitio. Ad pleniorum autem rei intellectum nosse opera præteritum erit quid nomini consuetudinis supponatur. Subobscuro n. apparet Isidorus lib. v. Etymol. qui refertur in Decretis dist. 1. vbi ait. Mos est longa consuetudo de moribus tantum tracta. Videtur quippe in definitione repetitionis vitium committere, Mos de moribus. Notato ergo vocem, Mos, trifariam vsurpari. Accipitur enim primo pro singulari humano actu, puta libero, actiones n. brutorum, nisi per metaphoram, mores non dicuntur. Et ab hac acceptione dicitur philosophia moralis, id est humanorum actuum. Secundo accipitur pro habitu, ex frequentia similium actuum genito, quem admodum dicimus hominem bene aut male, morigeratum. Et istæ acceptiones ad rem non faciunt. Tertio ergo accipitur, vt idem sit quod consuetudo, & hoc modo nihil aliud est quam frequentia longi temporis similium actuum in aliqua republica puta vel in regno, vel in vrbe aut in collegio. Nihil ergo inepte dixit Isidorus. Dicens n. morem esse consuetudinem de moribus tractam, priori loco accepit tertio modo posteriori uero primo. Consuetudo ergo, rationi, consona atque a principe concessa, vim habet legis. Quin vero eotantum a lege differt, quod lex scripto traditur, consuetudo vero vsu. Sic n. ait Isidorus. Lex est constitutio scripta, mos autem longa consuetudo. Et subdit. Consuetudo autem est ius quoddam moribus institutum, quod pro lege accipitur, vbi deficit lex Et. diuina. si de legi. consuetudo pro iure & lege, in his que non ex scripto descendunt, obseruari solet. Atq; inferius Paulus Iuri-

consult. Imomagna auctoritatis inquit, hoc ius habetur, quod in tantum probatum est, vt non fuerit opus scripto comprehendere. Hoc ergo memorie commendantum est quod consuetudo de seipsa vim legis non habet sed quatenus a principis consensu dimanat. Ita q. vt Arist. Platonis ve aut alius Philosophi, quin vero omnium Iurisconsultorum saluberrimæ etiam sententiæ, nunquam vim legis haberent nisi consensu principis stabilirentur, sic neq; consuetudo eandem aliter obtineret virtutem. Exempli gratia. Nunquã Baldi opinio quod pro triplici furto suspenderetur fur, obtinere potuit vim legis, nisi princeps illam scripto sanciret, vel per consuetudinem approbaret. Quæ pp vbi lex exprimeret, nullam consuetudinem contra legem valituram, decretum hoc consuetudinem irritat, vt per illam lex nunquam abrogetur, quia tunc consuetudo nihil operatur, eo quod nunquam iudicium est talis voluntatis principis. Tametsi tam longa potes esse in contrarium, maxime in seculo aliorum principum, ut decretum etiam illud irritans quincat. Sed est præterea animaduertendum, quod consuetudo non solum obligat tanquam signum promulgationis legis nouæ, verum aliquando est signum ac testimonium quod olim talis existeret lex, licet non reperiat scripta. Quam vero longum tempus in consuetudine spectandum sit antequam vim obtineat legis, non est iure certum. In aliquibus (vt aiunt) duo actus sufficiunt, in aliquibus tres, in aliquibus decem. Sed rei etiã nulla esse potest conditio regula quam quæ e. cum tanto. de consue. statuta est, vbi habetur q; nunquã consuetudo positiuo iuri præiudicium generare debet, nisi fuerit rationalis & legitime præscripta. Vbi in verbo, rationalis anima aduertendum est, q; ad hoc vt robur nanciscatur legis, habere debet conditiones bonæ legis, supra constitutas. Et secundo, in verbo, præscripta, considerandum q; tunc consuetudo vim adipiscitur legis, quando cõi hominum iudicio, & arbitratu peccatum esse facere contra illam. Quæ sana ad propter admonere hic non præteribo quantum creetur periculum in aliqua republica semel, aut bis quidpiam permittitur. Enimvero ad id persuadendum, quod nouum petiui, in causam adducitur, quod

Regula

Sana ad morio.

OTO
chire
Legibus
DIE
15

- vnus actus nihil nocere potest, postea vero similitudine illius alter persuadetur, ac subinde consuetudo vires nam ciscitur. Idem existit periculum inter viros potentes. Vt si semel vassalli vrbauitatis ac beneuolentie gratia domino ac patrono suo munuscula obtulerint, statim vrbauitas in consuetudinem rapitur, & gratia in ius debitorum. Sed nunquid quæcunq; inueterata consuetudo legem abrogat. Ratio enim id videtur persuadere. Nam dum princeps dissimulat, suam existimatur interpretati voluntatem. Respondetur nihilominus minime sic esse. Imo quandiu vsus contra legem, non aliunde quam ex negligentia principis oritur, aut ex eo quod potes non est adsumendam de malefactoribus vindictam, nunquam contra legem præscribit, sed tunc penitus quando & potens est absum cohibere, & non ex vecordia, sed oculata dissimulatione illum permittit. Neque vero antequam longeuus mos auctoritatem nam ciscatur, nam cum lex prudentia & iudicio, condi debeat, iudicium autem tempus requirat, sit vt consuetudo breui tempore non vsque ad vigorem les irroboret. Hac. n. fortasse ratione inoleuit mos in Gallis vescendi carnibus in Sabbatis inter natale Domini & purificationem Virginis, & in Hispaniis animalium intestinis. Quando autem dicimus dissimulationem Prælati in causa esse vt consuetudo lex fiat, intelligitur de illo Prælato, qui est legislator, nam etsi Prætor in vrbe, vel Prælati in conuentibus, aut prouincie dissimulet legum transgressiones, eiusmodi consuetudo nunquam vires legis consequitur, quia non est signum voluntatis supremi Prælati, qui est legislator. Vtrum autem quicunque vsus in consuetudinem versus, obligatoriam legem constituat, ambigere quisq; posset. Solet enim vsu venire, vt homines pietatis gratia incipiant, vel diem festum colere, vel ieiunium seruare, non quidem tanquam de præcepto, sed ex animi pietate, & (vt aiunt) ex deuotione, vt si modo in aliqua prouincia inciperent feria quarta a carnibus abstinere, verum præterea postea præceptum esset: Respondetur, pendendum esse quomodo talis religio fuerit seruata. Si enim tantum ex deuotione libera, nunquam illud venit in præceptum, nisi postea religio crebrescere incipiat tanquam præceptum. Suspicio enim me semper tenuit, morem soluendi statim horis officium Dominicæ nostræ, in initio non habuisse vim præcepti, neque illam vim obtinuisse ante quadringentos hic annos. Alioqui in ordine nostro non esset, nobis iustum surgentes in dormitorio illud soluere. Veruntamen postea adeo religio in valuit, vt vix iam sit qui audeat negare præceptum.
- Ad primum igitur argumentorum frõtis quæstionis respondetur, longe esse aliam rationem legum naturalium ac diuinarum, quam sit humanarum. Illæ enim a voluntate diuina statuta, sunt cui uulla humana voluntas neq; consuetudo obistere valet. Imo vero quanto consuetudo contra diuinam legem & naturalem fuerit inueteratior, tanto grauior est causa peccati, tantum abest, vt consuetudo quippiam vigoris detrahat illis legibus. Ad secundum autem respondetur, quod cum (vt sæpe dictum est) leges humanæ in aliquibus casibus deficiant, potest consuetudo contra legem per actus licitos inchoari, qui quidem frequentati actus vim obtinebunt legis, eo quod per illos ostenditur legem antiquam fuisse inutilem. Quandiu vero ratio legis durauerit, nequibit eam vlla consuetudo superare, quia consuetudo tunc non erit rationabilis, sed lex potius erit semper vtrix, nisi forsan consuetudo ostenderit legem, licet non inutilem, tamen non conformem naturæ patriæ, hoc enim etiam sufficet ad ipsam obolendam. At vero S. Thom. videtur curte respondisse. Docuit enim quemadmodum consuetudo possit per actus licitos inchoari, non tamen respondit, quid si inchoetur per illicitos. Caietanus respondet quod etiam dum per illicitos incipit, potest temporis lapsu auctoritatem obtinere. Arbitror autem operarietium distinguere. Nam quantum ad hunc effectum, vt lex pristina antiquetur, consuetudo etiam illa quæ illicitum habuit ortum, potest, licet non apud eosdem homines, tamen apud posteros vim obtinere. Cæperunt inquam (vt exempli gratia dixerim) antecessores nostri i præue agere contra aliquam legem, nos utem in nostro seculo inuenimus consuetudine abrogatam, non tenemur seruati de consuetudine illa, qualia habuerit initia, sed liberi sumus ab eadem lege. At vero quantum

Quæst.

Ratio.

Solutio.

Gallo:ū mos.

Alia qd.

Solutio.

Ad primum arg.

Ad secundum arg.

Ad tertium arg.

D. Tho.

Arg.

Caietanus auctoritas

Arg.

Zu.

S. T.

tum

Distin-
ctio
Ad ter-
tiam.

tum ad alterum effectum, qui est obli-
gare, consuetudo non fortietur vim legis quan-
diu per actus illicitos increbuerit, ob ratio-
nem iam supra dictam, quia lex debet esse
æqua & iusta. Ad tertium respondetur,
quod multitudo priuatorum hominum in-
troducendum consuetudinem, duplici con-
ditionis esse potest. Aut. n. liberam con-
stituunt rempublicam, quæ seipsam sine
Principe gubernat, & tunc mos populi erit
consuetudo legis. Si tamen sub Rege aut
alio Principe degat. tunc (vt distum est)
consuetudo non per se est lex, sed qua-
tenus interpretatio est voluntatis Prin-
cipis.

ARTICVLVS III.

Virum retores multitudinis in legibus di-
spensare possint.

Primū
arg. par-
tis nega-
tiue.
Aristot.

Postquā in calce superioris quæst. dif-
finitum est, nō licere subditis nisi in
repentino periculo *ἐπιτηδεύει* uiri, ui-
dere nunc restat utrum saltem gubernato-
res multitudinis dispensare possint in le-
ge, illis casibus, quibus iudicauerint expe-
dire? Et arguitur a parte negatiua, Lex (ut
supra ex Iudoro monstratum est) fertur pro
bono communi, bonum aut commune nō
est pro priuato intermitteudū, siquidē (ut
Philosophus i. Ethic. auctor est) bonum
genus diuinius est quam bonū unius ho-
minis ergo non licet cum aliquo dispen-
sare vt contra legem faciat. Secundo, Deut.
i. præfctis hoc ponitur documentum: Ita
paruum audietis vt magnum, neque acci-
piatis cuiusquam personam, quia Dei iudi-
cium est. Alicui autem id indulgere quod
toti reipublice denegatur acceptio est per-
sonarum: ergo id minime licet. Tertio, in
legem diuinam & naturalem nulla cadit
dispensatio lex autem humana debet illis
esse conformis, utpote quæ ab illis deriuat-
ur, ergo ueque in ipsa cadit. In contrarium
ait Apost. 2. ad Corinth. 9. Dispensatio mi-
hi credita est.

Arg. 2.

Arg. 3.

Paulus.

S. Tho.

Ad quæst. intelligentiam notandum
cum S. Thoma quod dispensatio proprie
importat cōmensurationem alicuius cōis
ad singula, hac. n. ratione paterfamilias
dispensator dicitur, quod unicuique pon-
dere quodam & mēsuratum oper. s. impe-
rat, tū & necessaria ex communi pena di-

stribuit. Pari ergo modo ille in republica
dicitur dispensator, cui incumbit ordine
& ratione disponere qualiter cōis lex sit a
singulis obseruando, Duabus ergo conclu-
sionibus ad quæstionē respondetur. Prior
est, illis, cui regimen incumbit multitudi-
nis, potestatem habet dispensandi super le-
ge humana in casibus certis & cum certis
personis. Conclusio ex illo principio sepe
antea resumpto colligitur. lex. n. huma-
na quia in communi posita est, comprehē-
dere non potest causas omnes singulares,
ob idq. viū venire potest, vt quæ incom-
muni ac plurimum congruens est, in per-
sona certa & causa deficiat quippe quod
eius obseruantia vel obstaculum sit melio-
ri bono vel alicuius mali occasio. Qua-
mobrem cum ille qui curam reipublice ge-
rit, vniuscuiusque salutē debeat conu-
lere, efficax ratio præcipit, vt facultatem
tunc faciat tali personæ faciendi contra le-
gem. Secunda conclusio, Quando
caussa non occurrerit rationi consentanea
atq. in bonum commune relata, tunc
Prælatum pro suo libito dispensare, pecca-
tum est, aut infidelitatis aut imprudenti-
æ. Infidelitatis inquam, dum bono
communi non prospicit, sed suo aut al-
terius priuatae personæ. imprudentiæ au-
tem, si zelum quo affectus est boni pub-
bliçi prudentia non exornat, ne quam
explorata habeat perspectamq. causam
contra legem dispenfet. Quamobrem Chri-
stus redemptor noster, Luca 12 scriptum
est, difficile arbitrabatur, ut ambæ uir-
tutes in dispensatore coniungerentur. Aie-
bat. n. Qui putas est fidelis dispensator
& prudens, quem constituit dominus su-
per familiam suam? Quo hæc autem lu-
cidiora sicut nonnulla hic sunt consideran-
da. Insinuat se enim hic primum omni-
um fallacia, quæ nonnullos deuincit nem-
pe idem esse disputationem quod est *ἐπι-
τηδεύει*, eo quod dispensator nihil eis a-
liud videtur efficere, quam legem in ta-
li casu ex æquo & bono interpretari. At
uero secus res habet. Differunt. n. signi-
ficato quatuor hæc respectu legis, Irrita-
re, abrogare, *ἐπιτηδεύει* interpretari, &
dispensare, Irritare. n. est legem & uotū im-
pedire aut cassare, ne robur obtineat obli-
gandi. Vt si legem a ciuibus constitutam.
Rex nō probaret, neq. cōfirmaret, sed cas-
saret. Quemadmodum & pater post uo-
tum

Prima
conclu.

Suadet
conclu.

Secū da
conclu.

Quorū-
dā falla-
cia con-
funden-
tiū *ἐπι-
τηδεύει*
cū
dispēsa-
tione.

Quid ir-
ritatio.

Quid ab-
rogatio

SOTO
de iure
Legibus
3
Dicit
15